

Kirsten Søndergaard og Charlotte Sørensen

Tag hånd om den digitale arv

Digital arv, digitalt liv, digitalisering, efterladte, stillingtagen

I artiklen sættes der fokus på danskernes forhold og kendskab til digitalt liv og digital arv, og der gives perspektiver på, hvorfor det er vigtigt at tage stilling til ens digitale liv, hvordan man kan få flere til at tage hånd om det – og hvordan man kan tage stilling.

I 2016 blev der på bare ét minut skrevet 3,3 millioner opslag på Facebook og foretaget 3,8 millioner Google-søgninger (1). I alt 63 % af danskerne anvendte i 2018 dagligt Facebook (2). Hver dag ser folk på verdensplan over en milliard timers video på YouTube (3).

Dette er blot et lille udpluk af alle de tal, som vidner om, hvordan det digitale liv de senere år har fået en stadig mere markant plads både blandt danskerne og i verden generelt. Digitaliseringens indtog forandrer vores verden, og vi mærker det hver især i vores liv og hverdag. Vi har alle et digitalt liv spredt ud på computere, telefoner og nettet med sociale profiler på Facebook og Instagram, digitale filer og e-mails osv. Familiebillederne, der tidligere var samlet i album og kasser på loftet, ligger i dag ofte på digitale konti.

Hvordan påvirker digitaliseringen vores liv og vaner? Forholder vi os til digitaliseringen og dens påvirkning af vores levevis? Og får vi taget stilling til de digitale spor, vi efterlader os?

Denne artikel belyser danskernes forhold og kendskab til digitalt liv og digital arv, og hvorfor det er vigtigt at tage stilling til ens digitale liv, samt giver bud på, hvordan man kan få flere til at tage hånd om det – og hvordan man kan tage stilling.

Kirsten Søndergaard

Master i humanistisk palliation, sygeplejerske og sekretariatschef i Landsforeningen Liv&Død.
E-mail: kso@livogdoed.dk

Charlotte Sørensen

Kandidat i moderne kultur og kulturformidling og udviklings- og kommunikationsmedarbejder i Landsforeningen Liv&Død.
E-mail: chs@livogdoed.dk

En definition af digitalt liv og digital arv

Fotos og filer gemt på cloudtjenester og tabletten eller computeren. E-mailkonti og sociale profiler som Facebook og Instagram. Shopping via salgssiden eBay. Listen bliver hurtigt lang, når man tæller sammen, hvor man har oprettet sig digitalt – og hvor man lever sit digitale liv og har sine »digitale ejendele«. Digitale ejendele kan også være videoer, hjemmesider og blogs, spillekonti, mobiltelefoner m.m. Fælles for alle de digitale ejendele er, at de som oftest er beskyttet af personlige koder.

Derudover kan man have digitale data, som er knyttet op på offentlige instanser, fx e-Boks og sundhed.dk.

Vores digitale liv kan have både følelsesmæssig værdi (fx en Facebook-side med personlige opslag og

Som efterladt kan man heller ikke nødvendigvis hente hjælp i lovgivningen, da der, på trods af at digitaliseringen efterhånden har stået på i mange år, ikke er en egentlig lovgivning inden for området digital arv i Danmark.

Vi i Landsforeningen Liv&Død hører om problematikkerne om digital arv fra besøgende i Funebariet, vores udstillingssted om død og begravelse. Fx var der en kvinde, som fortalte, at hun havde mistet sin kæreste og sambo. Hun havde ikke den bedste kontakt til den afdøde kærestes familie. Forældrene skrev til Facebook og fik lukket hans Facebook-profil uden om kæresten. Det betød, at der var nogle billeder og informationer, som hun gerne ville have, som nu var slettet til stor

»Listen bliver hurtigt lang, når man tæller sammen, hvor man har oprettet sig digitalt – og hvor man lever sit digitale liv og har sine »digitale ejendele«.

billeder), praktisk værdi (fx regninger og kontrakter gemt på computeren) og økonomisk værdi (fx den virtuelle valuta bitcoin eller en hjemmeside, hvor man sælger et produkt).

Selvom man dør fysisk, dør man ikke nødvendigvis digitalt, og det digitale liv ligger efter et dødsfald ofte tilbage som digital arv. Hvad skal der ske med den digitale arv?

Digitalt kaos venter ofte de efterladte

Skal afdødes Facebook-side gemmes eller slettes? Hvad med familiebillederne, som ligger i skyen – hvem har adgang til dem? Kan man logge på afdødes computer?

I kølvandet på et dødsfald venter der ofte de efterladte et digitalt kaos, hvis afdøde ikke har forberedt sig på, hvad der skal ske med den digitale arv, vedkommende efterlader sig.

De efterladte ved måske ikke, hvor afdøde har oprettet profiler, og derudover kan det være svært og ligefrem umuligt som efterladt at få adgang til de filer og konti, som den døde efterlader sig, da man ikke kender koderne. Minder, familiefortællinger m.m. kan derved gå tabt. Hvis de efterladte ikke kan få lukket diverse profiler ned, dukker afdøde måske fortsat op på Facebook og LinkedIn.

Afdødes digitale arv kan også føre til uenigheder i familien om, hvad der skal ske med de profiler, som ligger tilbage. Det kan være hårdt for de efterladte at stå med alle disse svære dilemmaer og overvejelser oven i tabet og sorgen.

frustration for kvinden.

I Tyskland kom det sidste år til et sammenstød mellem et forældrepar, der havde mistet sin datter, den tyske domstol og den amerikanske virksomhed Facebook. En tysk pige på 15 år døde pludseligt. Hendes forældre ønskede adgang til deres datters Facebook-side, men Facebook afviste forældrenes ønske. En domstol i Tyskland gav dog forældrene ret til at få indsigt i datterens »digitale arv«, da profiler på sociale medier ifølge domstolen kan arves på samme måde som breve (4).

På trods af de konsekvenser, som afdødes digitale arv kan have for de efterladte, er mange danskere ikke opmærksomme på vigtigheden af at tage stilling til deres digitale liv og arv, hvilket en undersøgelse, som Landsforeningen Liv&Død står bag, også peger på.

Danskerne har ingen plan

Liv&Døds undersøgelse (5) viser, at 48 % af danskerne ikke ønsker at eksistere på nettet, efter at de er døde. Alligevel har tre ud af fire ikke en strategi for at sikre deres digitale arv og har ikke taget stilling til, om de vil efterlade kodeord til de nærmeste, så de kan lukke profiler på sociale medier eller få adgang til beskyttede computere med fx familie billeder, taler, sange og breve.

Tal fra rapporten:

- 48 % ønsker ikke at eksistere på nettet efter deres død.
- 47 % gør ikke noget for at undgå problemer med digitale spor.

- 71 % har ingen strategier for at sikre deres digitale arv.
- 69 % anser problematikken om digital arv for vigtig.
- 73 % oplever, at digitale spor udgør et problem for dem selv og deres nærmeste.
- 49 % angiver, at det er den manglende kontrol med, hvad der sker med private spor på de sociale medier, som bekymrer dem.

Undersøgelsen peger desuden på en sammenhæng mellem danskernes kendskab og holdning til emnet. Således viser undersøgelsen, at de danskere, som har erfaringer med og/eller kendskab til emnet, i højere

om, hvordan man kan undgå, at digital arv bliver et problem for de efterladte, ville få dem til at tage stilling til det digitale liv og den digitale arv.

Oplysning kunne altså være en af de indsatser, man fokuserede på i håbet om at ændre danskernes adfærd over for og manglende stillingtagen til digitalt liv og digital arv. Det var også den primære grund til, at Landsforeningen Liv&Død tilbage i 2016 lancerede gode råd om digitalt liv og digital arv på vores hjemmeside samt søsatte en konference om digital arv med inddragelse af politikere.

At oplysning kan spille en vigtig rolle, lægges der også vægt på i specialet »Digital arv og hva' så?« af Lea Louise Nielsen og Line Toft Nielsen. Her konkluderer

»Selvom man dør fysisk, dør man ikke nødvendigvis digitalt, og det digitale liv ligger efter et dødsfald ofte tilbage som digital arv.«

grad finder problematikken om digital arv vigtig.

Når det kommer til adfærd i forhold til sikring af digital arv, er der dog mindre forskel på dem, som har erfaringer med og/eller kendskab til emnet, og dem, som ikke har.

En undersøgelse foretaget af Megafon for Politiken/TV 2 Nyhederne i 2017 peger ligeledes på, at danskerne ingen planer har for, hvad der skal ske med deres digitale profiler, når de dør, hvilket var svaret fra 85 % af de adspurgte (6).

I forhold til danskernes manglende stillingtagen til deres digitale arv udtaler ekspert i digital arv Astrid Waagstein følgende:

Der eksisterer hos (for)brugeren af digitale medier og sociale tjenester en blind tiltro til, at den private udbyder har styr på det. At de har en post mortem-praksis så at sige og en strategi for, hvordan ens konti lukkes. Men det er oftere undtagelsen end reglen. Dødsfald på sociale medier skal som oftest indberettes, før kontoen deaktiveres eller lukkes. (6)

Der synes altså generelt at mangle opmærksomhed omkring vigtigheden af at tage stilling til sit digitale liv og dermed sin digitale arv.

Hvordan kan man få danskerne til at tage stilling?

Ifølge undersøgelsen fra Landsforeningen Liv&Død mener en stor andel af danskerne, at mere oplysning

de, at der er behov for oplysning af borgerne, da det manglende kendskab til digital arv er i direkte relation til borgernes motivation til at håndtere deres arv og er dermed afgørende for, hvorvidt de udfører handlingen (1).

Denne oplysningsindsats kunne komme fra relevante organisationer og aktører med fokus på død og tab samt digitalisering. Det kunne fx være sundhedsfagligt personale, som gjorde en indsats for at oplyse patienter om, at det er vigtigt at tage hånd om digitalt liv og digital arv i tide.

Mere politisk handling – og mere lovgivning på området – kunne også være med til at skabe større fokus og handlemuligheder i befolkningen generelt, hvad angår digitalt liv og digital arv. Karin Gaardssted (S), medlem af Folketinget og vært ved den konference om digital arv, som Landsforeningen Liv&Død stod bag, sagde i forbindelse med konferencen også, at det er vigtigt, at politikerne kigger på udfordringerne omkring digitale spor og vurderer, om der skal gøres en særlig indsats for at hjælpe borgerne til at håndtere problemstillingen (7).

Hvilke muligheder har man for at tage stilling?

Skulle man i dag vælge at tage hånd om sit digitale liv og sin digitale arv, er der forskellige handlemuligheder. Først og fremmest skal man gøre sig bevidst, at man skal sørge for at tage hånd om sit digitale liv løbende. Det vil sige, at man skal rydde op i sine digitale data

med jævne mellemrum, orientere sine pårørende om, hvad der skal ske med de digitale ejendele, man har, dele relevant indhold, fx billeder, med dem – og slette det, man ikke vil have, at andre får adgang til. Det er altså ikke noget, man bare kan ordne én gang i livet, men noget, man til stadighed skal have fokus på.

Man skal sørge for at tage stilling i tide. Hvis man først har fået en livstruende sygdom, kan ens digitale liv og arv måske virke mindre vigtig. Derfor er det en god idé at tage hånd om det, helst inden man evt. bliver syg.

For at sikre familien overblik over, hvordan og hvor man er digital, kan man fx lave en oversigt over, hvilke platforme man anvender, hvilke koder man har – og hvad man ønsker, der skal ske med de forskellige former for digital arv, når man dør.¹

Man kan gemme informationerne sammen med ens personlige papirer derhjemme eller give dem til en betroet. Man kan også gemme informationerne i e-Boks, som man her og nu kan dele adgangen til

oprette mindesider og få adgang til dokumenter osv. – men digitale data kan også gå tabt i kølvandet på et dødsfald.

Konklusion

Digital arv er en udfordring, som kun vokser år for år. Der er på trods heraf ikke meget fokus på de konsekvenser, det digitale liv kan have den dag, der sker et dødsfald, og de efterladte skal forholde sig til den digitale arv. Der er til en vis udstrækning mulighed for, at den enkelte kan tage stilling til den digitale arv, men de fleste gør ikke noget – hvorfor de efterladte ofte sidder tilbage i et digitalt kaos med en lang række uklårheder om afdødes data. Den manglende lovgivning samt de enkelte, ofte internationale virksomheders regler på området kan være med til at skabe udfordringer for en tilfredsstillende håndtering af digitalt liv og digital arv.

Området kræver et langt større fokus hos den enkelte dansker, men også på et mere overordnet samfunds-

»Først og fremmest skal man gøre sig bevidst, at man skal sørge for at tage hånd om sit digitale liv løbende.«

med en nær. Pårørende har også mulighed for at søge om adgang til e-Boks efter ens død. En anden mulighed er at gemme koderne i en app, som man kan give en nær adgang til.

Forskellige digitale tjenester, fx Google, giver mulighed for, at man kan indstille sin konto til at blive slettet, hvis kontoen har været inaktiv i en bestemt periode, ligesom man kan indstille, at udvalgte venner og familiemedlemmer, som man vil dele data med, underrettes, hvis ens konto er inaktiv i en bestemt periode.

Ifølge advokat med speciale i digital arv Anne Kjerhus Mortensen kan man også skrive nogle generelle retningslinjer om, hvad der skal ske med ens digitale liv, når man dør, i sit testamente – fx om en Facebook-side skal laves om til mindeside, en e-mailkonto lukkes ned osv. Har den digitale arv økonomisk værdi, vil man kunne tage hånd om det i testamentesituationen eller dødsboskiftesituationen (8).

På Landsforeningen Liv&Døds hjemmeside, www.livogdød.dk, kan man læse mere om, hvad man kan gøre for at tage hånd om sit digitale liv og sin digitale arv. Her kan man også finde informationer om, hvad der kan gøres, hvis man har mistet en pårørende og ønsker adgang til fx fotos, dokumenter og profiler. Meget kan gøres for at lukke profiler og konti ned,

mæssigt og politisk plan. Man kan håbe på, at der med tiden og ved en større digital dannelse af samfundet generelt vil ske en ændring, og at alle relevante aktører – fra menigmand over privat virksomhed til organisationer og politikere – derved får øjnene op for, at det er en vigtig problematik, der vedrører os alle.

Noter

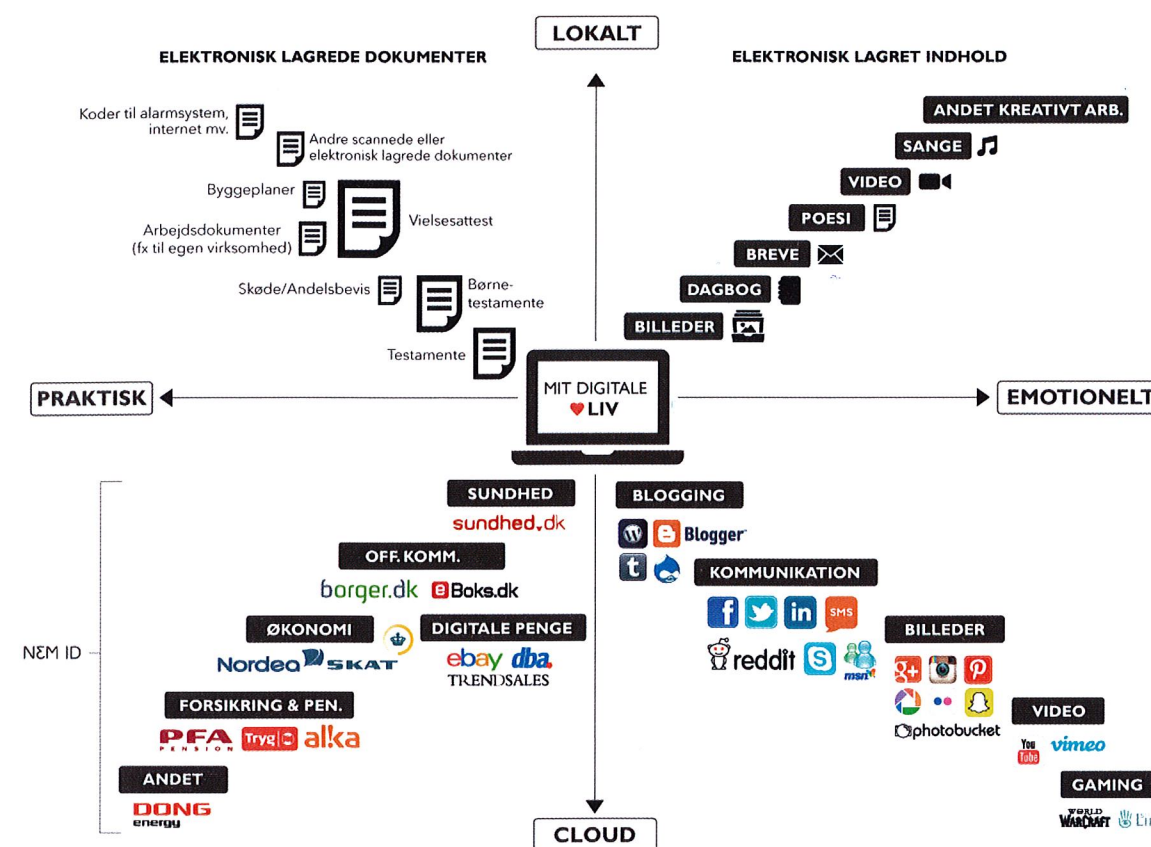
1. Mange tjenesteudbydere tillader ikke efterladte at tilgå pårørendes onlinekonti efter deres død, også selvom man har valgt at videregive sine koder.

Litteratur

1. Nielsen, L.L. og Nielsen, L.T. *Digital arv og hva' så?* AAU. 2018.
2. Astrid Haug Bureau. *De vigtigste tal om danskerne på sociale medier 2018*. Hentet 28.02.2019 fra: <http://astridhaug.dk/de-vigtigste-tal-om-danskerne-paa-sociale-medier-2018/>
3. YouTube. *Mere end én milliard brugere*. Hentet 28.02.2019 fra: <https://www.youtube.com/intl/da/yt/about/press/>
4. TV 2 Nyhederne. *Tysk domstol giver forældre adgang til død datters Facebook*. 12.7.2018. Hentet fra: <http://nyheder.tv2.dk/udland/2018-07-12-tysk-domstol-giver-forældre-adgang-til-død-datters-facebook>

5. Landsforeningen Liv&Død. *Digital arv. En undersøgelse af danskernes digitale adfærd samt deres holdninger til og interesse for digitale spor og især digital arv*. 2016. Hentet 28.02.2019 fra: <https://livogdød.dk/temaer/undersogelse-om-digital-arv/>
6. Andersen, J.S. og Thuesen, M. *Gode råd: Gør dit digitale dødsbo op, mens du lever*. 23.9.2017. Hentet fra: <https://politiken.dk/forbrugogliv/digitalt/>

7. Landsforeningen Liv&Død. *Vi vil dø på nettet*. 4.4.2016. Hentet fra: <https://livogdød.dk/nyheder/pressemeddelelse-vi-vil-doe-paa-nettet/>
8. Mortensen, A.K. *Den digitale arv – hvem arver afdødes digitale bo?* Oplæg på konference om digital arv den 8. april 2018 samt Fogde, F. *Digital arv udfordrer pårørende*. 26.5.2018. Hentet fra: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/importfallback/digital-arv-udfordrer-paarørende>

Grafikken giver et overblik over et typisk digitalt liv – og dermed en potentiel digital arv. Den er på ingen måde et udtømmende overblik over digitale ejendele, men skal give en idé om omfanget og formen på et digitalt liv og en digital arv.

Idé og grafik af Astrid Waagstein. Udviklet for Landsforeningen Liv&Død.